

РІВНЕНСЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ
ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ
ДОКУМЕНТАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
МЕНЕДЖМЕНТУ
ТЕХНОЛОГІЙ ТА ФІЗИКИ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ

27 квітня 2023 року

УДК: 373.5.015.311:331

А 78

Затверджено і рекомендовано до друку рішенням вченої ради факультету документальних комунікацій, менеджменту, технологій та фізики РДГУ (протокол №5 від 23 травня 2023 р.).

А Актуальні проблеми модернізації професійно-педагогічної підготовки освіти в контексті євроінтеграційних процесів: матеріали Всеукраїнської Інтернет-конференції (26-27.04.2023 р.) / упорядники: С.В. Лісова, Ю.В. Фещук, О.А. Герасименко, Н.В. Дупак, Н.В. Симонович, О.І. Шурин. Рівне: РДГУ, 2023. 128 с.

До збірника матеріалів увійшли доповіді Всеукраїнської Інтернет-конференції з теми “Актуальні проблеми модернізації професійно-педагогічної підготовки освіти в контексті євроінтеграційних процесів”, яка була проведена 26-27 квітня 2023 року на кафедрі професійної освіти, трудового навчання та технологій РДГУ спільно з працівниками Сарненського педагогічного фахового коледжу РДГУ, ВКНЗ “Володимир-Волинський ПК ім. А.Ю. Кримського”, РМЦТУМ Рівненської міської ради, Комунального закладу “РОЦНТТУМ” Рівненської обласної ради.

Матеріали можуть бути корисними науковцям, практичним працівникам, вихователям, вчителям, викладачам та студентам закладів вищої, професійної, загальної середньої та позашкільної освіти.

Схвалено кафедрою професійної освіти, трудового навчання та технологій Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 5 від 18 травня 2023 р.).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей.

© РДГУ, СПК,
РМЦТУМ, 2023

УДК: 373.5.091:[159.98:7]

*Олена Іванівна Шурин,
канд. пед. наук, доцент кафедри
професійної освіти, трудового навчання та технологій,
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

*Вікторія Віталіївна Волошук,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності
014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології)
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ В ПРОЦЕСІ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. В умовах стрімкого розвитку сучасних технологій суспільство, як ніколи, має потребу в творчих, сміливих, ініціативних людях, які вміють нестандартно мислити й відшукувати оригінальні способи вирішення проблем, прогнозувати й передбачати розвиток подій, вибудовувати програму власної поведінки, творчо пізнавати навколишній світ. З огляду на це, одним із пріоритетів сучасної освіти є розвиток творчого потенціалу людини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Питання розвитку творчого потенціалу учнів у процесі навчання здавна цікавили філософів, психологів і педагогів. Предметом уваги фахівців були дослідницький метод як засіб творчого розвитку учнів (Л. Арістова, Г. Армстронг, Дж. Дьюї, Б. Райков, К. Ягодовський та ін.), метод навчання через відкриття (Дж. Брунер, А. Осборн, Е. Торренс та ін.), теорія розвивального навчання (В. Давидов, Л. Занков, Д. Ельконін та ін.), теорія проблемного навчання (А. Алексюк, М. Данилов, Т. Кудрявцев, І. Лернер, М. Махмутов, Л. Момот, О. Матюшкін, В. Паламарчук та ін.) тощо. У роботах Л. Арістової, І. Унт, І. Харламова, Т. Шамової, Г. Щукіної та ін. творчі здібності розглядаються як вищий рівень творчої активності, що проявляється в творчій пізнавальній діяльності, яка, в свою чергу, характеризується такими якостями, як оригінальність, нешаблонність, самостійність. Та все ж ряд важливих питань лишилися невирішеними, серед яких і питання розвитку творчого потенціалу учнів в умовах профільного навчання [1].

Постановка завдання. Стаття має на меті з'ясувати та теоретично

обґрунтувати стан розвитку творчого потенціалу учнів в умовах профільного навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Головним завданням профільного навчання за визначеними спеціалізаціями є не тільки підготовка старшокласників до свідомого вибору своєї майбутньої професії, а й розвиток їхніх творчих здібностей, формування творчої особистості. Проблема формування творчої особистості старшокласника у навчальному процесі профільної школи, розвиток його творчого потенціалу недостатньо досліджені в теоретичному й методологічному аспектах. Наразі ж соціально-економічна ситуація в суспільстві, демократичні процеси, гуманізація і духовне відродження України, намагання держави увійти у європейський освітній простір потребують реалізації саме творчого потенціалу кожного члена суспільства.

Для вивчення розвитку творчості, формування творчого потенціалу як внутрішньої структури особистості та механізму її інтелектуальних пошукових дій найбільш сприятливим є синергетичний підхід. Творчий потенціал проявляється у здатності особистості до евристичного способу мислення та самостійного цілепокладання, розвиненій інтуїції, художній фантазії, «відкритості» до нових методів і змісту пізнання, здатності не тільки адаптуватися до нового, а й створювати його, творити самого себе.

У наукових працях з психології та педагогіки зазначається, що творча особистість вирізняється здатністю: створювати оригінальне, нове, висувати ідеї, нестандартно розв'язувати завдання різної складності; сміливо мислити, відкидаючи традиційне, шаблонне; бути мужньою, аби йти далі того, що є загальноприйнятим тощо. Головний показник творчої особистості – її творчі здібності, під якими розуміють індивідуально-психологічні дані майбутнього фахівця, що задовольняють вимоги творчої діяльності. Саме вони разом з уміннями, розвинутих технічних мисленням, здатністю до творчого проектування і визначають творчий потенціал майбутнього фахівця у галузі техніки [3].

Результати експериментальних досліджень останніх років показують, що творчість забезпечується наявністю специфічних здібностей, які називають креативністю. Креативність (від лат. creation – творення) – творчі можливості (здібності) людини, що можуть виявлятися в мисленні, почуттях, спілкуванні, окремих видах діяльності; здатність висувати неординарні та нестандартні ідеї, уникати в мисленні традиційних схем, швидко розв'язувати проблемні ситуації тощо.

Проблема дослідження вимагала звернення до взаємозв'язку теорії і практики як головного чинника розвитку творчого потенціалу особистості. Розвиток творчих здібностей нами розглядається в двох аспектах:

- 1) як реалізація і перетворення творчої здатності (вищий ступінь розвитку – самореалізація як максимальне розкриття творчої здатності);
- 2) як перехід на вищий рівень потенційних можливостей.

На основі аналізу сутності і змісту навчальної творчої діяльності учнів на уроках технологій в профільній старшій школі, можемо стверджувати, що запорукою успішної навчальної творчої діяльності на уроках технологій з дослідницьким компонентом є якнайповніше розкриття творчого потенціалу й розвитку учня як суб'єкта даного виду діяльності та подальшого професійного самовизначення. Адже формування творчого потенціалу учнів передбачає розвиток його творчих здібностей у процесі навчання, пошук методів і форм навчання, які стимулюють творчу активність та самостійність старшокласників і сприяють виявленню, формуванню та розвитку творчих здібностей в процесі творчої, перетворювальної діяльності [1].

Запорукою успішного педагогічного процесу є його побудова на принципах систематичного й активного залучення учнів у процесі їх навчання і виховання, а саме: реалізації індивідуального підходу до учнів, урахуванні їх провідних психологічних особливостей, природних здібностей. При такому навчанні існують сприятливі умови для виявлення індивідуальних особливостей особистості. Для розвитку таких особливостей необхідна актуалізація опорних знань, умінь та практичне їх застосування в навчально-виховній діяльності. А також систематична самостійна, творча діяльність, котра сприяє розвитку творчого потенціалу учнів. Для організації такого навчання вчитель повинен створити позитивну, довірливу атмосферу в колективі, використовувати методи, які стимулюватимуть активність школярів та їх розвиток. Саме вчителю під силу забезпечити розвиток, формування та виховання в учнів механізмів саморозвитку, самореалізації та самовиховання, які так необхідні для становлення особистості учня, створити сприятливі умови для формування учнівської індивідуальності та успішної взаємодії з іншими людьми в майбутньому самостійному житті.

Розвиток творчого потенціалу учнів старшої школи в процесі профільного навчання передбачає більш конкретні професійно спрямовані мотиви, цілі, засоби і результати навчальної, продуктивної, творчої діяльності. Розвитку творчих здібностей та творчого потенціалу школярів сприяє використання методу проєктів, що включає структуру діяльності (теорію, практику, функції, компоненти, етапи взаємозв'язку теорії і практики), а також розкриває принципи організації творчої діяльності (креативність, наочність, характер навчання за умовами співпраці, єдність конкретного і абстрактного, позитивного емоційного фону навчання, розвитку освітньої потреби, колективного характеру навчання при врахуванні індивідуальних особливостей особистості кожного учня, рівня труднощів у навчанні, єдності репродуктивного і продуктивного, співпраці (співтворчості) та ін.) і умови її здійснення (підтримка прагнення до творчості, оптимальна

координація аудиторної і самостійної роботи, цілісний підхід до знань, високий рівень теоретичної підготовки та ін.).

Характерними особливостями творчого процесу є: наявність протиріччя, проблемної ситуації або творчого завдання; соціальна і особиста значущість і прогресивність, що вносить вклад до розвитку суспільства і особистості; наявність об'єктивних (соціальних, матеріальних) передумов, умов для творчості; наявність суб'єктивних (особистісних якостей, знань, умінь, особливо позитивної мотивації, творчих здібностей особистості) передумов для творчості; новизна й оригінальність процесу або результату.

Творчий потенціал, закладений в учнях, реалізується якнайповніше, якщо навчання технологіям в старшій школі спрямовується в профільне навчання за спеціалізаціями. Це надає більше можливостей для розвитку творчого потенціалу, реалізації себе в різних видах діяльності, орієнтує на вибір професії і сприяє появі індивідуальної, професійної, цільової спрямованості [2].

На основі аналізу праць учених (П. Кільдерова, Л. Шелестова та ін.) пропонуємо ряд педагогічних умов, що обумовлюють ефективність виявлення та розвитку творчих здібностей учнів у процесі їх творчої діяльності як засобу розвитку творчих здібностей старшокласників:

- використання творчих методів учителем і використання методів навчання, направлених на актуалізацію особистісного досвіду учнів;
- заохочення пошукового творчого підходу та забезпечення учнів різними видами завдань та вправ, що передбачають абстрактне, наочно-образне, наочно-дійове, інтуїтивне мислення;
- підтримка спроб самостійного пошуку нестандартних рішень та підтримка спроб знаходити, визначати, формулювати проблему;
- створення вільної, розкутої атмосфери навчання: заохочення і винагороди за генерування творчих ідей і результати творчої діяльності; навчання школярів переживати свої відкриття як творчі; розвиток в учасників навчально-виховного процесу смаку до творчості і потреби в ній; стимулювання потреб в постійному розвитку та забезпечення демократичного стилю управління при організації навчання; прояв позитивних емоцій як учителем, так і учнями; направленість методів навчання на успіх учнів [1].

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. На основі аналізу психолого-педагогічної літератури, ми дійшли висновку, що: розвиток творчого потенціалу учнів в процесі навчання краще здійснювати, застосовуючи особистісно-орієнтовані технології, зокрема, індивідуальний підхід до кожного учня; розвиток творчих здібностей потребує певної організації та реалізації педагогічних умов, що враховують вікові, соціальні, психофізіологічні, особистісні особливості учнів старшої школи і котрі відображають відомі в психолого-педагогічній літературі та педагогічній практиці сторони активізації в

навчання (змістовна, суб'єктна, організаційна).

Завдання змісту технологічної освіти – створити умови для реалізації творчих здібностей старшокласників, розвитку культуро відповідних компетентностей, свідомого вибору свого професійного шляху. Головними рисами творчої особистості є її креативні здібності, творчий підхід до вирішення будь-яких суспільних чи виробничих проблем. У цьому полягає принципова відмінність між творчою діяльністю і простою виробничою працею. Творчість – це досить складний процес відображення матеріальної дійсності в свідомості суб'єкта, що приводить до цілеспрямованого її перетворення [3].

Особливість підтримки процесу розвитку творчого потенціалу старшокласників полягає в тому, що цей процес відбувається в результаті взаємодії двох або більше суб'єктів, наділених сукупністю індивідуальних якостей, що являють собою залежність творчого розвитку учня від діяльності вчителя. Тому вивчення обміну діяльністю між суб'єктами навчання, спираючись на уявлення про цілеспрямовану реалізацію умов оптимізації індивідуального підходу в процесі розвитку творчих здібностей учнів, стає основним завданням для розгляду існуючих дидактичних можливостей різних форм, методів, прийомів навчання.

Творча діяльність реалізується за принципами: креативності, наочності, єдності конкретного і абстрактного, позитивного емоційного фону навчання, розвитку освітньої потреби, колективного характеру навчання при урахуванні індивідуальних особливостей особистості кожного учня [2].

Процес розвитку творчого потенціалу, розкриття творчих можливостей учнів вимагає значного часу, як і будь-який творчий процес. Для його ефективності необхідно впродовж усього навчання в школі створювати такі умови, щоб кожен учень мав можливість опанувати особистий досвід творчої діяльності, заснований на отриманих, здобутих самостійно і засвоєних знаннях.

Список використаних джерел:

1. Кільдерова Л.В. Методичні засади розвитку творчих здібностей старшокласників в умовах проектно-технологічної діяльності. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 13. Проблеми трудової та професійної підготовки: зб. наукових праць. Київ: вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова. 2010. 95 с.
2. Кільдерова Л.В. Особливості процесу формування та розвитку творчої діяльності учнів на уроках технологій. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова: зб. наукових праць. Київ: вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова. 2011. 39 с.
3. Тарара А.М., Вдовченко В.В., Мачача Т.С., Туташинський В.І. Проектування змісту профільного навчання технологій у старшій школі: монографія. Київ: Педагогічна думка, 2017. 361 с.

ЗМІСТ

Бірук Н.П. Реалізація технології проектного навчання у процесі трудової підготовки учнів наукового ліцею.	3
Герасименко О.А., Байрак Ю.А. Теоретичні аспекти розвитку уміння виготовлення виробів декоративно-прикладного мистецтва в учнів 10-11 класів на уроках технологій з використанням інструктажів.	6
Герасименко О.А., Грицина І.М. Базові засади розвитку творчої уяви в учнів 10-11 класів на уроках профільного навчання з використанням методів проєктування.	11
Герасименко О.А., Коваль В.В. Теоретичні основи формування практичних навичок втілення проектного задуму в учнів старшої школи в процесі профільного навчання з використанням мультимедійних засобів.	17
Герасименко О.А., Савчук М.С. Характерні особливості розвитку компетентності культурного самовираження в учнів старших класів на уроках технологій з використанням практичних методів навчання.	24
Дунак Н.В. Формування практичної компетентності майбутніх фахівців з готельно-ресторанного обслуговування у процесі професійної підготовки у вищому навчальному закладі.	27
Лісова С.В. Особливості функціонування єдиного освітнього простору в епоху інтеграції і глобалізації освітніх систем.	31
Мойсеєць К.В. Організація дистанційного навчання при викладанні фахових дисциплін спеціальності 014 Середня освіта (Трудове навчання та технології).	35
Павленко В.В. Технологічна карту уроку “Технології”: проблеми розробки.	39
Пісна Т.М. Імідж як складова індивідуального стилю діяльності сучасного викладача.	45
Саванчук О.А. Роль графічної підготовки та дизайну у становленні молодого вчителя технологій.	48
Савченко Л.О. Педагогічна діагностика оцінювання якості знань студентів у закладах освіти.	52
Савчук П.П., Петрівський Я.Б., Савчук Л.А. До питання про якість професійної підготовки фахівців у ЗВО.	48
Симонович Н.В. Методика професійного та профільного навчання майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи як педагогічна проблема.	58
Симонович Н.В., Гуцалюк С.В. Теоретичні основи розвитку загально-трудоових умінь учнів 8-9 класів на уроках трудового навчання із використанням дидактичних ігор.	63
Симонович Н.В., Мельник М.А. Теоретичні основи формування проєктно-технологічної компетентності учнів 10-11-х класів при вивченні предмету “Технології”.	68
Симонович Н.В., Ярмолка Н.В. Теоретичні основи формування інформаційно-цифрової компетентності учнів 10-11-х класів при вивченні предмету “Технології”.	73

Фещук Ю.В., Борейко Н.С. Теоретичні аспекти розвитку графічних вмій учнів старших класів на заняттях предмету “Технології” з використанням практичних методів.	79
Фещук Ю.В., Глемба М.Б. Теоретичні основи розвитку просторового мислення учнів старшої школи на уроках креслення з використанням графічних задач.	84
Фещук Ю.В., Зайко М.О. Теоретичні аспекти розвитку екологічної грамотності учнів старших класів на заняттях профільного навчання засобами інформаційно-цифрових технологій.	88
Фещук Ю.В., Мосійчук С.А. Теоретичні аспекти формування графічної компетентності учнів закладів професійно-технічної освіти з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.	93
Фещук Ю.В., Шоботенко Р.О. Теоретичні основи організації самостійної роботи учнів старших класів на заняттях профільного навчання засобами інформаційно-комунікаційних технологій.	98
Шурин О.І. До питання професійної підготовки майбутніх фахівців сфери обслуговування.	101
Шурин О.І., Войтович Т.М. Актуальний стан розвитку критичного Мислення учнів 8-9 класів на уроках трудового навчання.	104
Шурин О.І., Волошук В.В. Розвиток творчого потенціалу учнів старшої школи в процесі профільного навчання.	112
Шурин О.І., Жабчик В.Б. Теоретичні основи розвитку професійно-пізнавальних інтересів учнів 10-11 класів на уроках технологій з використанням інноваційних методів навчання.	117
Шурин О.І., Жупило О.Л. Формування дизайнерських знань та умінь учнів 10-11 класів в процесі профільного навчання.	121
Відомості про авторів.	126

Наукове видання

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ
ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ
ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ
ПРОЦЕСІВ**

**Матеріали Всеукраїнської Інтернет-конференції
(26-27 квітня 2023 р.)**

Упорядники: *Світлана Валеріївна Лісова,
Юрій Вікторович Фещук,
Олександр Анатолійович Герасименко,
Надія Василівна Дупак,
Наталія Василівна Симонович,
Олена Іванівна Шурін.*

Друкується без редакційної правки

Технічний редактор: Т.К. Хильчук,
Коректор: Н.Р. Скачук.

Здано до набору 15.03.2023 р. Підписано до друку 24.05.2023 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman.
Друк різнографічний. Ум. друк. арк. 9,79.
Обл. вид. арк. 4,55. Замовлення № 218/1. Наклад 100.

Адреса: 33028 м. Рівне, вул. Пластова, 39
Рівненський державний гуманітарний університет,
кафедра професійної освіти, трудового навчання та технологій
(тел. 0362-40-75-80; e-mail: kpotnt@rshu.edu.ua)